

За яких умов може бути відчужено авто для військових потреб?

Запровадження в Україні правового режиму воєнного стану, дає змогу військовому командуванню разом із військовими адміністраціями запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб заходи правового режиму воєнного стану.

Так, відповідно до ст. 41 Конституції України **примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності**, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. **Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану.**

Відповідно до п. 4 ч. 1. ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» (далі - Закон № 389) одним із заходів правового режиму воєнного стану є можливість **примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка.**

Отже, в умовах воєнного стану військове командування може здійснювати, зокрема, примусове відчуження транспортних засобів, що перебуває у приватній власності громадян.

Умови та порядок примусового відчуження майна визначено у Законі України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» (далі - Закон № 4765).

Так, відповідно до ст. 1 Закону № 4765 примусове відчуження майна - це позбавлення власника права власності на індивідуально визначене майно, що перебуває у приватній та яке переходить у власність держави для використання в умовах правового режиму воєнного стану за умови **попереднього або наступного повного відшкодування його вартості.**

Крім того, у ст. 9 Закону № 4765 визначено, що право на відшкодування вартості майна (далі - компенсація) у разі його примусового відчуження в умовах правового режиму воєнного мають юридичні особи приватної форми власності та фізичні особи, у яких відчужені транспортні засоби для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану і відповідно їх правонаступники та спадкоємці.

Таким чином, відчуження транспортних засобів приватних осіб може здійснюватися виключно на оплатній основі, з попереднім або наступним відшкодуванням вартості цього майна.

Відповідно до ст. 3 Закону № 389 військове командування, в межах повноважень, визначених цим Законом та Указом Президента України про введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, затвердженим Верховною Радою України, видає обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Також, у ст. 4 Закону № 4765 передбачено, що **примусове відчуження або вилучення майна у зв'язку із запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласною, районною, Київською чи Севастопольською міською державною адміністрацією або виконавчим органом відповідної місцевої ради. У місцевостях, де ведуться бойові дії, примусове відчуження або вилучення майна здійснюється за рішенням військового командування без погодження з органами, зазначеними у частині першій цієї статті.**

Отже, рішення про примусове відчуження транспортних засобів приймається військовим командуванням за погодженням із державною адміністрацією або

виконавчим органом відповідної місцевої ради, а без такого погодження лише у місцях бойового зіткнення.

Відповідно до ст. 7 Закону № 4765 про примусове відчуження або вилучення майна складається акт. [Бланк акта про примусове відчуження або вилучення майна](#) (далі - акт) виготовляється за єдиним зразком, затвердженим Кабінетом Міністрів України.

У акті обов'язково повинні бути зазначені відомості про орган, що погодив (прийняв) рішення про примусове відчуження або вилучення майна; власника (законного володільця) майна; опис майна, достатнього для його ідентифікації; вартість майна за результатами оцінки, суму виплачених коштів (у разі попереднього повного відшкодування вартості майна). Крім того, у акті можуть бути зазначені заперечення особи щодо оцінки вартості майна. **Таким чином, примусове відчуження транспортних засобів повинно відбуватися з чітким документальним оформленням.**

Однією із основних умов відчуження транспортних засобів є визначення вартості такого майна. Так, у рішенні у справі «Lithgow and Others v. The United Kingdom» ЄСПЛ вказав, що вилучення майна без сплати суми, розумно пов'язаної з його вартістю, за загальним правилом, є непропорційним втручанням, яке не може вважатися виправданим згідно зі статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Відповідно до ст. 8 Закону № 4765 оцінка майна, що підлягає примусовому відчуженню, проводиться у порядку, встановленому законодавством про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність. У разі неможливості залучити до оцінки майна суб'єктів оціночної діяльності - суб'єктів господарювання така оцінка проводиться суб'єктами оціночної діяльності - органами державної влади або органами місцевого самоврядування за погодженням із власником майна. У разі відмови або відсутності власника майна зазначені органи мають право проводити таку оцінку самостійно.

Таким чином, перед відчуженням здійснюється оцінка ринкової вартості майна, оригінал висновку про яку надається власнику. При цьому, розмір оцінки може бути оскаржено в суді.

З огляду на вказане примусове відчуження транспортних засобів можливе за рішенням військового воєнциту, на оплатній основі, за умови чіткого оформлення документів встановленого зразка (примірник акту про примусове відчуження майна вручається особі) та оцінки майна (примірник висновку про вартість вручається особі). Відтак, вилучення у особи транспортного засобу безпосередньо на дорозі під час руху, технічно неможливе.

Варто зауважити, що, загалом, примусове відчуження транспортних засобів є скоріше винятком, а не правилом. Дії щодо примусового вилучення транспортних засобів без дотримання відповідного порядку є незаконними та кримінально караними.